ANUL I. 40 bani Numĕrul No. 25.

LITERATORUL

Apare Duminecă

— Duminecă, 10 August 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe sease luni 8 lei.— Anuncirile: pe pagina 15 şi 16 linia 50
Scrisorile nefrancate se refusă. Administraţia Strada Stirbey-Vodă, 9.

SUMARUL: Mângâierea Desmoştenirii. — Curs de analyză critică: despre Logica Poesiei de Al. A. Macedonski. — Observaţiunĭ asupra criticei de Pantazi Ghika. — Djali de Duiliu Zamfirescu, — Rĕsfrêngerea, — Foaia de trandafir, — Nota de B. Florescu, — Douĕ durerĭ de François Coppée, traducere de T. M. Stoenescu.

Mângâierea Desmoştenirii

Dedicaţiune Domnişoareĭ Maria Duport

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I.

Din averea strămoşească astăzĭ nu maĭ am nimic
Jefuit de cămătarul cel sfruntat şi fără milă.—
Nu'ĭ rostesc mârşavul nume;— sĕ'l rostesc îmĭ este silă;
Nicĭ nu scriu aceste versurĭ ca sĕ'l bat orĭ sĕ'l urzic,
Că'şi-a'ntins Dumnezeu dreapta de acum a'l apăsa;—
Şi de-'mĭ smulg aceste versurĭ dintr'a inimeĭ durere
Nu regret c'am perdut àst-fel o zadarnică avere:
Desnodarea soarteĭ mele este tot în mâna sa!

II

Regret albia'ţĭ frumoasă Amaradiă iubită,
Regret piscurile tale coperite de pădurĭ,
Dulcele murmùr din moara ce umbla neostenită,
Văile misterioase adâncite şi obscurĭ;

Casa de pe muchĭa verde cu obloane colorate,
Pomiĭ ceĭ sădiţĭ de tata şi iubitele luĭ florĭ,
Cărţile ce'ĭ erau scumpe, armele 'ĭ cele-adorate
Şi portretul sĕu pe care eu am plâns de-atâtea orĭ!

III

N'am putut nicĭ chiar portretu'ţĭ, umbră scumpă, sĕ'l ridic;
Am plecat cu mâna goală fără 'n urmă a privi!...
Soarele de dimineaţă când pe cerurĭ se ivi,
A vĕzut călcându-mĭ pragul, ca stăpân, un venetic!
Mi s'a spus c'au plâns moşnegiĭ ceĭ în slujba noastră-albiţĭ,...
Dumnezeŭ sĕ le dea bine, şi atuncĭ când vor muri,
Florĭ şi frunze sĕ le facă pe mormênt a 'nmuguri,
Şi în urmă sĕ le plângă fiĭ din strănepoţĭ iubiţĭ!

IV

A! de câte orĭ d'atuncea, timpul cel de altă dată,
Nu l'am rechiemat în minte sĕ 'mĭ revĕd copilăria,
Când juca la umbră hora, veselă şi cadenţată,
Care prăfuia 'ntr'o clipă, de prin curte, bălăria;
Hora cea cu sălbĭ de aur şi zevelcĭ muiate 'n fluturĭ,
Hora fetelor frumoase ş'a frumoaselor neveste,
Hora 'n care, p'icĭ pe còlo, sĕ primeau sĕ dau sĕruturĭ
In a frunzelor şoptire, în a dragostiĭ poveste!

V

Paştele cu ouĕ roşiĭ subt acelaşĭ scump cămin
Ne strângea pe toţĭ copiĭ din orĭ câtă depărtare
Ne-aştepta cu masa 'ntinsă, tata-moşu, mama-mare,
Şi ţĕraniĭ înainte ne ieşeau cu ploştĭ de vin!
Tata ce ne ducea 'n braţe, mama ce ne râsgâia,
Ne 'nclina pe a lor mână, — mâna lor sĕrutam dulce,
Când venea la urmă seara, ne duceau ca sĕ ne culce,
Dar cu pĕr d'argint, bătrêniĭ, şi în somn ne mângâia!

VI

Mi-a rĕmas adânc în minte, noaptea Paştelor cea sfântă;
In bisericuţa văiĭ mĕ revĕd şi par'c'aud
Vocea prèotuluĭ care, leturgiile le cântă
In memoria aceluĭ ce-a 'ndurat martyr maĭ crud!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lumea 'n cerc îngenuchiată, stă ş'acultă în tăcere,
Sute de luminărele sĕ aprind ênsĕ dreptat,
Iar cocoşiĭ de o dată vestesc ora de 'nviere
Şi biserica rĕsună de: „Christos a înviat!"

VII

Vaĭ! S'a scurs de-atuncĭ o vreme!—Multe Paşte au trecut:
Pragul sfintelor bisericĭ n'am călcat de nu ţiu minte!
In blestemul tinereţiĭ am rîs chiar de cele sfinte,
Iar cu zilele rĕpuse, chiar pe tata l'am pierdut;
Am pierdut chiar amintirea inocenţiĭ de-altă-dată,
Dar de câte orĭ soseşte învierea luĭ Christos
Ca 'ntr'acea bisericuţă mĕ simt iar religios
Şi îmĭ sufĕr a vieţiĭ sarcină împovorată!

VIII

Tot ce-aşiĭ vrea ca mângâiere într'a mea desmoştenire
E sĕ mi sĕ ţiă 'n seamă că am plâns ş' am suferit:
Bun că am născut în lume şi că lumea m'a 'nrăit!
Urgisit de cer şi oamenĭ, le-am rĕspuns prin urgisire!
Am fost pària 'n mijlocul ţĕriĭ mele. — M'am luptat
Corp la corp cu traiul zilnic şi cu soarta ne 'mpăcată
Subt a cărcia sandală inima-mĭ însângerată
Chiar şi astă-zĭ e strivită, fără 'nvins a mĕ fi dat!

Al. A. Macedonski

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Curs de Analiză Critică

II.

DESPRE LOGICA POEZIEI

(Urmare)

Nu avem pretenţiunea de a crede că am zis tot ceea ce se poate zice asupra acestuĭ subiect atât de important şi pentru al cărui studiu deplin ne-ar trebui spaţiul unuĭ in-folio. Am voit numaĭ să întredeschidem Criticeĭ, adevĕratul orizont în care trebue sĕ graviteze când voesce sĕ sĕ ocupe şi sĕ judece în mod serios şi imparţial de valoarea uneĭ opere politice. Ca sĕ fiĭm maĭ lămuriţĭ, vom spune dar, că, Critica, orĭ de câte orĭ sĕ a-flă pe un asemenea tărîm trebue sĕ facă abstracţiune de faptul că ea sĕ

exprimă în proză şi să ţieă ast-fel socoteala că, cea ce nu poate trece ca logic în proză, este primit în poesie. Critica prin urmare, nu trebuie se aserveasca, între têmplele strîmpte ale logicei după care se conduce proza, divinul sbor al poeziei. In acelaşi timp, am voit se stabilim şi pentru poeţi,— că poezia este în ceartă perpetuă cu logica prozei, — şi că, poetul, trebue se se ferească întocmai ca de foc de a merge de acord cu ea. Poetul care nu'şi deosibeşte logica sa de aceea a prozei poate deveni un Molière,— ale căruĭ versuri sunt, êmsă 'şi pentru acest cuvênt, curată proza rimata,— poate deveni un Voltaire chiar, — care cade ca poet tocmai pentru acelaşi motiv,— dar nu va deveni nici o dată, descatenatul Schackespeare, furtunosul Byron, divinul Dante, sau necomparabilul Musset.

Se fia în consecinţă bine stabilit că ori-ce săritură, ori cât de neraţională ar fi, este permisă adevărateĭ Poezii.. Ceea ce nu i se iartă, este tocmai prozaizmul,— adică: *Logica.*

Şciţi pentru ce o poeziă nu vă impressionează şi vă pare mediocră?.. Versurile eĭ sunt frumoase, imaginele logice, înlănţuirea ideilor, logică; într'un cuvênt, ea n'are nicĭ un defect. Eĭ bine, cauza care o face se fie mediocră, este, că dacă i s'ar rupe ritmul şi i s'ar scoate rimele, ea n'ar mai rămâne de cât o simplă bucată de proză.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Poezia este cu totul altfel. Poezia, sboară, aleargă, fuge despletita aci în norĭ, aci pe pământ şi puţin îĭ pasă eĭ, de compasatele regulĭ carii constituesc logica prozeĭ.

Un nou exemplu ce vine în ajutorul adevăruluĭ pe care îl emitem, îl găsim în prima poeziă de care ne vom aminti :

Ast-fel: ce este oare maĭ nelogic şi maĭ sublim de cât aceste câte-va versurĭ:

„M'am suit la munte 'n zorĭ
„Ş'am prins fulgerul din norĭ,
„Şi de sus din înălţime
„L'am ibzit în Ungurime!"

— Cum, Domnule? va zice prozatorul, sastisit; Ce bazaconiĭ maĭ sunt şi astea? Nu vezĭ că aĭ căzut în absurdul absurduluĭ, de oare-ce, dumneata, om, *puteaĭ în adevăr se te urcĭ la munte în zorĭ, dar nu puteaĭ se prinzĭ fulgerul din norĭ, necum de sus din înălţime, se izbeştĭ în Ungurime cu el!*

Aceste le va zice de sigur logicul prozator şi logicul prozator va avea de sigur dreptate, dar el va rămâne cu toată logica lui, jos pe pământ, pe când, poetul, cu toată nelogica luĭ, va sbura în cerurĭ iar cântecul seu absurd şi nelogic, va resuna din veac în veac, repetat de Românime :

„M'am suit la munte 'n zorĭ
„Ş'am prins fulgerul din norĭ,

„Şi de sus din înălţime
„L'am izbit în Ungurime!"

Prevĕd însĕ, că sunt mulţĭ carĭ vor voi sĕ lupte cu argumentele mele, corp la corp, şi că prin urmare, mulţĭ îmĭ vor cere sĕ le dau pe scurt şi cu conciziune, definiţiunea logicĕĭ poezieĭ.

Iĭ voiŭ satisface. Iat'o:

Logica Poezieĭ este *ne-logica* faţă cu proza, şi tot ce nu e logic, fiind absurd, logica Poezieĭ este prin urmare ênsă'şĭ *absurdul*.

Fireşte că ceĭ carĭ nu 'şĭ-au dat osteneala sĕ studieze subiectul, vor rĕmâne uĭmiţĭ în prezenţa uneĭ atât de cutezătoare definiţiunĭ; luăm ênsĕ asupră-ne, a convinge pe cel maĭ incarnat logician, fără a ne depărta cât de puţin de la regulile uneĭ logice stricte, că eroarea nu este de partea noastră, ci că ea, este din contra, de partea criticilor sau poeţilor care n'au putut âncĕ, să ajungă a înţelege acest mare adevĕr.

Pentru ca să ne atingem dar, resultatul propus, fie-ne permis a ne pune câte-va întrebărĭ, la care, luăm angajamentul a rĕspunde cu raţionamente ne-contestate:

— Ce este Dumnezeirea?

Dumnezeirea, va zice de exemplu, amicul meu Bonifaciu Florescu, este pentru un catolic un Impĕrat al Universuluĭ care residă în raiŭ şi are de portar pe Sfântu Petru, iar de Ministru de Rĕzboiŭ pe Sfântu Ilie; pentru un Ortodocs, Dumnezeu este aproape acelaşĭ lucru, cu diferinţa că n'a deslegat âncĕ sĕ sĕ mănânce ouĕ şi lapte Vinerea şi Mĭercurea; pentru un Turc, este un Sultan care 'şĭ are de Ministru preşedinte al Consiliuluĭ pe Mahomet. Dumnezeirea poartă în cap cĭalma, rezidă tot în raiŭ şi are un întreg harem de hurĭĭ pe care nu le-a avut âncĕ nicĭ un Padişah pămêntesc; pentru un Indian, Dumnezeirea este Vischnu, o altă speţiă de satrap care s'a făcut peşce şi maĭ sciu eu ce; pentru *peile* roşiĭ, ea este Soarele sau chiar pur şi simplu focul; pentru un Papuŭ este cea d'ântêiŭ buturugă de copaciŭ sau chiar sea d'ântêiŭ piatră a drumuluĭ şi aşa maĭ încolo. Trecênd la ceĭ vechĭ, găsim că la Romanĭ şi la Grecĭ, Dumnezeirea era Jupiter sau Joe cel căsătorit cu Junona, ceea ce nu'l împedeca ênsĕ nicĭ de cum a se transforma câte o dată în ploaie de aur, spre a veni ca un pişichier, să tenteze pe Danae; la Egypţienĭ, o găsim subt diferite forme, când Isis, când Osiris şi aşa maĭ departe; la Ovreĭ o vedem reprezintată prin bătrênul Iéhova, avênd de Ministru preşedinte pe perciunatul Moise pênĕ a venit Christos sĕ 'l rĕstoarne şi se 'ĭ ĭa portofoliul, în faţa uneĭ marĭ părţĭ a omenireĭ.

Aşa este! dar în fine:

— Ce este Dumnezeirea?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ce este Dumnezeirea! Aceasta este Universală întrebare, veciniciul *that ist the question* al luĭ Schachespeare, adânca cercetare a luĭ Socrat, şi a tutulor filosofilor vechĭ şi nuoĭ, cât şi a tutulor oamenilor micĭ séu marĭ, învăţaţĭ séu proştĭ!

Şi învĕţaţiĭ ceĭ maĭ marĭ, după ce s'au urcat maĭ sus de vênturile turbate, după ce au regulat toate lucrurile din haos şi au botezat toate materiile, tocmaĭ când au crezut că au pus mâna pe ea, au vĕzut că Dnmnezeirea e Ne-sfîrşitul, şi fiind că tot ce nu sĕ sfîrşesce nu poate nicĭ să înceapă, au vĕzut că Dumnezeirea este Neînţelesul şi că nu sĕ poate judeca de oamenĭ cariĭ au şi început şi sfîrşit şi cariĭ nu sunt de cât o imfimă părticică dintr'ênsa.

Prin urmare, şi după ceĭ cu carte, şi după ceĭ fără carte, Dumnezeirea este:

— Neînţelesul.

Intrebat într'o discuţiune asupra acestuĭ subiect aşiŭ fi rĕspuns şi eu tot ast-fel, dar am mers şi maĭ departe şi m'am întrebat:

— Ce este neînţelesul?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Şi fiind-că un lucru *neînţeles*, după toate regulile logice din lume, sĕ numeşce *absurd*, de oare-ce, tot ce nu poate fi înţeles cade subt această denominaţiune, mi-am zis că, *Neînţelesul* este *Absurdul*, şi prin urmare, Dumnezeirea fiind *Neînţelesul* şi Neînţelesul *Absurdul*, am rĕspuns la întrebare că, *Dumnezeirea este o absurditate sublimă.*

Sĕ vedem acuma:

— Ce este şi Poezia?

— Poezia, va rĕspunde de exemplu spiritualul meu amic, D. Pantazi Ghica, este o umbră, douĕ capete ce sĕ împreună, douĕ mâinĭ ce sĕ strîng sgomotul unor uşoare şoapte care seamănă cu freamătul frunzelor adiate de vênt, şi armonia uneĭ sĕrutărĭ îndelungă şi păsionată.

Rĕspunsul este foarte poetic, dar el nu ne dă, cu toate astea, definiţiunea Poezieĭ.

Uniĭ au zis că, Poezia este muzica sufletuluĭ, alţiĭ, au zis alta, dar nimenĭ nu a putut s'o definească âncĕ într'altfel de cât că, ea, este o schinteiă divină.

Poezia, prin urmare, este o schinteiă a Divinităţiĭ.

Eĭ bine, acuma când ştim că Divinitatea este Neînţelesul şi că Neînţelesul este Absurdul, ce alt voiţĭ să fiă logica eĭ, de cât aceea ce ênsăşĭ Divinitatea şi poezia ênsăşĭ?

In asemenea condiţiunĭ ênsĕ, partea grea de explicat este cum poezia poate să convingă cu logica eĭ ne-logica, mult maĭ bine, maĭ deciziv şi maĭ repede de cât proza.

Asupra acestuĭ punct avem foarte puţine de zis: Poezia convinge, pentru că, tot ce este frumos sĕ impune fără ca nimini sĕ 'şĭ poată da seama în ce mod şi pentru ce.

Ridicĭ ochiĭ către spaţiurile ceresci şi fără sĕ poţĭ concepe posibilitatea Infinitului, îĭ simţĭ sublimul şi rĕmâĭ convins, de existinţa uneĭ puterĭ superioare, eternă şi imutabilă, care rezidă în tot şi din care ênsăşĭ faci parte ca o imfimă atomă.

Culoarea roşiă îţĭ înveseleşce privirile fără sĕ şciĭ pentru ce şi seninătatea albastră a ceruluĭ sĕ rĕsfrânge în inima ceă maĭ turburată, vorbindu'ĭ în modul cel maĭ elocuent de fericirea de a fi, de a vedea, de a simţi.

Un cer înnorat şi întunecos îţĭ schimbă din contra, dispoziţiunile sufletuluĭ, şi în această privinţă de asemenea, nu'ţĭ poţĭ da seama de cauzele care dau nascere uneĭ atât de puternice influenţe.

Poezia are aceiaşĭ putere suverană, taĭnică şi neschimbată, convingênd prin ênsăşĭ esenţa eĭ divină, domnind în toţĭ timpiĭ şi peste toate inimile, fără ca cine-va sĕ'şĭ poată da seama de modul eĭ de înrîurire. Accentele eĭ, sĕ impun inimeĭ şi raţiuneĭ, fără a pleda şi omu cel maĭ împetrit sĕ îmmoaie în faţa lor. Ea suscită lacrĕmile, mângâiă saŭ reprobă, dă nascere zimbetuluĭ de bucuriă sau încreţeşce buzele ptin ironia sa, şi când voeşcĭ sĕ te opreşcĭ şi să 'ţĭ daĭ seama de *cauze*, printr'o strictă analyză, rĕmâĭ uĭmit, în faţa golului aproape total, pe care, ea ţi 'l dă ca rezultant.

Al. A. Macedonski.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Observaţiunĭ asupra criticeĭ

Amicul meu A. Macedonski, care este un scriitor învĕţat şi un om de spirit, 'mĭ a inspirat cu analisa sa critică assupra logiceĭ poesiei, idea de a face şi eŭ oare care reflecţiunĭ, saŭ maĭ bine dis, oare care observaţiunĭ assupra criticeĭ.

La noĭ, critica serioasă, critica aceia care consistă în a studia o materiă, a o analisa dupĕ regulile arteĭ, a constata părţile eĭ cele bune, şi acele şovăinde, slabe defectuoase; a stabili o comparaţiune între cugetările filosofice ecsprimate, a scruta intenţiunea, şi a arĕta utilitatea, saŭ rĕul ce poate produce uă operă, la noĭ acea critică o vedem atât de rar, în cât putem dice că nu ecsistă.

Toţĭ critici noştri aŭ adoptat generul Aristofanesc; maĭ tutor ênsĕ le lipsesce talentul, şi maĭ cu seamă sciênţa luĭ Aristofane.

Boileau a ucis în Francia acea critică uşoară, cu alusiunĭ perso-

nale, insultantă, spunênd acelor batjocorîtorĭ, că critica e facilă dar arta este dificilă.

Spirite glumețe sĕ găsesc orĭ unde, ceia ce este dificil, este spiritul serios sub aparența glumeĭ, este sciênța, sub causticitatea ușoară a epigrameĭ.

Jules Janin ḑicea: „voesc ântêiŭ sĕ arĕt că sciŭ și pot sĕ „fac ceva, ș'apoĭ sĕ m'apuc de critică."

Amicul meŭ A. Macedonski, ne spune cá repausatul Laerțiŭ, era un critic bun, dar superficial.

Uuiĭ oamenĭ fac bine sĕ moară, pentru că și chiar defectele lor sĕ transformă în qualitățĭ. Este o veche tradițiune religioasă la noĭ, că repausaților sĕ le ertăm toate erorile, și sĕ nu le atribuim decât virtuțĭ și fapte bune. Sĕrmanul rĕposatul Laerțiŭ era un om care avea bună voință în adevĕr, dar care numaĭ carte nu scia, era un om de spirit, dar căruĭ lipsea rațiunea, era un om cu inimă, ênsĕ 'ĭ lipsea indulgența.

Și sunt treĭ condițiunĭ esențiale criticuluĭ spre a fi bun. Iĭ Trebuesce maĭ ântêiŭ de toate și neapĕrat sĕ sciê carte, sĕ aĭbă o judicată sănĕtoasă, și sĕ fie dotat c'un spirit indulgent.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O ecspresiune eronată, un lapsus calami, nu poate da loc la critică.

Criticile d-luĭ Laerțiŭ sĕ acățaŭ de un termen ne'nemerit, de o eroare ortografică, și porneaŭ de acolo ca sĕ facă un curs de gramatică elementară.

Laerțiŭ lua maĭ adese în criticile sale nu opera omuluĭ, ci chiar pe om; lua defectele personale ale autoruluĭ, saŭ viața luĭ privată, lăsa opera la o-parte, și critica pe însușĭ autor.

Nu vorbesc de d. Majorescu, și de ceĭ-lalțĭ criticĭ aĭ noștri, asupra căror sunt fearte multe de zis, pentru că nu voesc sĕ caz în păcatul personalităților, vom lua ênsĕ în o zi o critică de ale d-luĭ Majorescu, și o vom analisa puçin, ca sĕ probăm că lipsesce cu desĕvârșire de condițiunile uneĭ criticĭ serioase.

O critică nu a însemnat pênă acum în literatură a defăima, a ataca, a insulta; a însemnat un studiŭ, o analisă, o dare de seamă cu observațiunĭ sciințifice și literare, a uneĭ operĭ.

Ne-apărat că a zice în poesiă

„Era o noapte nebună!

Nu este nicĭ o imagine rea, nicĭ o ideă ne-logică, o noapte în care este vijeliă mare, fulgere, tunete, în care vêntul șuerând sfărămă crăcile arborilor, rupe florile, rĭdică acoperișurile caselor, poa-

te fi foarte logic numită *o noapte nebună*; precum o zi în aceste condiţiunĭ, poate fi cualificată de o *zi nebună*.

Un poet care are în sufletul sĕu furoarea, desperarea, durerea, poate zice ca imagine poetică, de o noapte senină, că este nebună acea noapte de a surîde natureĭ, când în inima luĭ este ceaţă şi furtună.

Aceste sunt imaginĭ poeticĭ permise şi primite.

Ne întrebăm ênsĕ: De ce nu ar fi asemenea imaginĭ permise şi primite şi'n proză? şi în ce ar fi ele ne-logice în proză?

Toate imaginile sunt permise, numaĭ mintea omuluĭ sĕ le poată da o semnificaţiune.

Numaĭ acele imaginĭ, acele ideĭ imposibile, care nu pot avea un sens, fiê în poesiă, fiê în proză, sunt respinse de raţiune, şi pasibile de biciurile criticeĭ.

Un publicist, — a murit, — intitulase ziarul sĕŭ *„Aripele furtunoase.“* Eram câţĭ-va ţiarişţĭ în acea epocă, ca Bolintineanu, d-nul C. A. Rosetti, d-nul A. Petrescu, d-nul V. Boerescu, d-nul Cesar Bolliac, eŭ, şi necĭ unul din noĭ nu puteam înţelege: Cu ce ideă, cu ce scop, acel redactor alesese titulul acesta, şi orĭ când ne întêlneam uni cu alţi, ne întrebam: — Pentru ce a numit *** ţiarul sĕu *Aripele furtunoase?*

Aceasta se petrecea pe la 1859—1860, şi'mĭ amintesc că toate ziarele atuncĭ, dorind reuşită şi suces acestuĭ ziar, a căruĭ anunţau eşirea, întrebau:

—Dar ce semnifică acest titlu?

Iată o idee imposibilĕ cu toate aceste, Laerţiu nu maĭ trăeşce, dar d-l Maiorescu va fi în stare poate a ne explica dupĕ 20 anĭ, astăzĭ, ce însemna acel titlu?

Este încă o idee foarte ciudată, adoptată în scrierile noastre, din limba Francesă fără sĕ ne esplicăm imponssibilitatea de a'ĭ da un sens logic şi raţionabil. Mania de a zice: «*Mare ţinută*» *„Ţinută mare* este de rigoare“ „Era în *„mare ţinută.*»

Aşĭ ruga pe orĭ cine va avea această bună voiuţă, sĕ'mĭ explice ce însemnează oare acest termen, care mie'mĭ pare fără sens, *mare ţinută*?

Neaparat în poezie maĭ cu seamă sunt imaginĭ primite, şi asupra căror critica nu poate ecsercita censura eĭ; dar'mĭ aş permite a 'ntreba pe d-niĭ poeţĭ, care întrebuinţează asemenea descrierĭ! Ce efect'ar face vedereĭ d-lor, dacă ar exista în natură, o femee care ar avea în realitate, *„buze de flăcărĭ, ochĭ de peruzele, pĕr de aur*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

faţă de argint, dinţi de mărguritare, şi cu toate aceste *o inimă sîngerândă* adică o inimă din care s'ar vedea curgând picăturĭ de sânge? Ar fi un monstru minunat, poate de o frumumuseţe rară, şi presupunem chiar perfectă, dar ar fi un monstru, care nu esistă în natura omenească.

Scoala realistă, a avut această parte bună că supune imaginaţiunea raţiuneĭ, şi că aceia ce numeşce amicul meu A. Macedonski *nelogica în mod sublim,* nu sĕ maĭ admite; ast-fel: *Sunetul strălucitor* şi *lumina răguşită* sunt imaginĭ ertate în favoarea geniurilor marĭ care le au creat, iar nu ca o poetică describţiune căcĭ *lumina răguşită* maĭ cu seamă este ceva cu totul imposibil de admis în natura lucrurilor.

Aceasta însă nu semnifică cum că amicul meu A. Macedonski nu are dreptate, în *în cursul său de analiză critică;* din contră are şi dreptate, şi cuvênt; dar voiam numaĭ sĕ demunstrăm că pênă acum, lumina nu este încă cu desăvêşire bine formată—*fără răguşeală,* asupra imaginilor admisibile, sau primite, fie în poezie fie în proză.

Si maĭ voiam sĕ demumstrăm că singura cugetare, singurul scop al criticeĭ, trebue sĕ fie a vindeca rĕul ce esistă, fie în sciênţă, fie în literatură, şi a nu se rătăci în micĭ detaliurĭ de fraseologie, or de alegerĭ de termenĭ

Pantazi Ghika.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DJALI

Acolo unde rîul plângând murea în mare
Djali 'şĭ găsise luntrea.
O dulce legănare
De vênt, încet o duse pe luciul canal.
Treceau întinse umbre de norĭ pe sumbrul val,
Furând razele luneĭ, şi 'n sborul lor cel mare
Scriind pe faţa apeĭ poveste marinare.
Vĕzduhul amuţise. Se'ntuneca. Furtuna
Se 'mlădia pe mare. Tuna. Pierise luna.
Din când în când un sgomot străin, din altă lume,
Ţipa: geniul măriĭ striga *totul* pe nume;
Norĭ, vênt, curente, glasurĭ se deşteptau.
Djali
Desprinse de la barcă lopata şi-o svârli.

Apoĭ vorbi:

„Ce'mĭ pasă de tinerețea mea
„Când port fără de voe în pieptu'mĭ o ruină
„De dor, de suferință, de-amărăciune plină?
„Când nu pot nicĭ sĕ sufer așea precum aș vrea?
„Ce'mĭ trebue lopata când vĕd că fie-care
„Născânduse 'șĭ începe un cântec de'ngropare,
„Când știŭ că'ĭ dat să fie viața pe pământ
„Al fericireĭ noastre cel maĭ adânc morment,
„Când și pe poarta vieții ca și pe-a morțiĭ poartă
„S'a scris cu slove negre aceia'șĭ vorbă moarta:
„*Durerea?*

„— Decĭ furtuna și vênturile sale
„Sĕ'mĭ ducă suferința pe-a valurilor cale,
„Și piară tinerețea'mĭ într'un ocean spumos
„Cum piere 'n dimineață un vis, cel maĭ frumos!

O..., Dante! de pe ușea infernuluĭ s'a șters
Și-acum pe ușea vieteĭ s'a scris celebru'ți vers!

Ea se 'necă.

— Se spune c'adesea orĭ, când tună,
Pe mare se ivește, ca geniŭ de furtună,
O tênără femeie.

Și iară s'a 'ntîmplat,
Când valurile mărĭ o duc către uscat,
S'o vadă lopătarĭ pierind ca 'ntr'un momênt
In valurĭ.

Fuge vecĭnic departe de pământ.

Duiliu Zamfirescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RESFRÂNGEREA

Intre malurĭ vezĭ, curgea un rîușor cu apă transparentă de te-aĭ fi putut oglindi într'ênsa. Din întâmplare un copilaș, (mintea nu-i era coaptă, nu suferise încă de boala vieții, neavênd de cât cinci anĭ), fără a cunoaște pericolul, se juca lângă rîu. Aĭ fi surîs de plăcere vĕzênd cu ce seriositate aduna nisip și înălța pênĕ la o palmă (mare greutate) cea ce numea el un turn. Dar firea neamuluĭ sĕu fiind ne sățioasă, copilul maĭ vrea sĕ-șĭ înalțe opera ênca de un deget, și totul cade, înșelându-ĭ speranța și trudele sale.

Nu plânge, copile, căcĭ veĭ maĭ înălța și alte turnurĭ, dar și ele vor cădea, și veĭ fi atât de deș înșelat în speranțele tale în cât într'o zi nu veĭ maĭ găsi lacrimĭ de dat operilor tale zadarnice, adevĕrate opere de copil. Copiĭ suntem toțĭ: tu, cel puțin n'aĭ grijĭ Urmează-țĭ jocurile. Uite colo petre albe și roșiĭ. Aceste numirĭ te veĭ deprinde maĭ târziŭ sĕ le daĭ la alte pietre. Adună pe aceste, veselește-te de coloarea lor,—destul te va întrista când veĭ fi bărbat. Dar unde te duce mintea ta nebunatică? Ferește-te, copile: unda te chiamă cu o voce dulce, dar spre a ta peire. Tu însă nu aĭ învățat ênsă sĕ resiștĭ plăceriĭ ademenitoare: murmurul molatic te încîntă, te atrage. Eată copilul că-mĭ pune mâna pe o ramură pe care vêntul a deslipit'o de trunchiu. Fără sĕ știe nicĭ el pentru ce, dă cu mica sa tărie o lovire bună în apă, maĭ dă încă, maĭ dă, și-ĭ turbură limpiditatea. Acum se liniștește, se mulțumește de a băga încet bastonul în apă; dar privindu-l, copilul vede că bățul i se pare frânt în apă sau îndoit. Lucrul i nou pentru băeatul nostru; el nu știe nimica încă; tot ce vede, tot ce aude, el le crede adevĕrate. Rĕmâne uimit și ar jura că apa i-a frênt bĕțul. Intristat, îl retrage pe loc: bățul e drept, și de îndoitură nicĭ o urmă. Se miră întâĭ copilul, apoĭ se mânie; înfierbântat, furios, el întinde spre apă mititelul sĕu pumn, strigând: «Rîule mincinos, aĭ apă strălucitoare, dar eștĭ viclean, aĭ vrut sĕ mă înșelĭ; nu te maĭ iubesc, na!» Abea vorbi și o voce subțire și dulce ca glasul mamiĭ, se înălță din fundul apeĭ: «Nu, copile, nu sunt mincinoasă; nu am vrut să te înșel printr'o viclenie. Tu insu-țĭ țĭ-aĭ creat a ta eroare; te au înșelat ochiĭ tĕĭ neștiutorĭ ênсă; tu nu cunoștĭ încă minunele noastre, secretele natureĭ ș'ale oamenilor. Cea ce ți s'a întêmplat acuma ca copil sĕ-țĭ serve de lecțiune toată viață: învață-te a nu te încrede nicĭ o dată ochilor tĕĭ.»

B. Florescu.

Foaia de trandafir

Pe foița unuĭ boboc de trandafir trăește o gloată care de și strigă nu poate ênsĕ sĕ rupă tăcerea cu al sĕu murmur: acest neam e atât de mic la trup încât nu póte fi zărit de cât prin acele instrumente de sticlă a căror lege este de a mări lucrurile. Bernardin de Saint-Pierre, plăcutul și fragedul autor frances care, discipol al luĭ Rousseau se ridică contra filosofilor din școala Enciclopedieĭ, în contra unuĭ d'Holbach, unuĭ Helvețiu, luând credința în Dumnezeu și amorul natureĭ care anima pe Jean-Jaques, ne a lăsat o pagină neperitóre despre aceste animalcule ephemeride. Scriind lângă fereastră, zărĭ pe o foae de trandafir nenumeroase cete de bestiole, al căror nicĭ nume nu'l cunoaștem în de obște. Aceiașĭ oră un secol pentru dânsele, vede și nașterea și moartea lor: în acest timp așa de scurt, se grăbesc de a gusta plăcerea de trăĭ, fără a'șĭ maĭ perde o viață ce trece așa de repede; acum se nasc, acum resimt turmentele amoruluĭ și-șĭ continue neamul prin generație, acum moartea le copleșește. In corpul lor stât de mic, membrele sunt perfecte, și lucesc

BCU Cluj / Central University Library Cluj

prin miĭ de culorĭ la ochiĭ autoruluĭ. Răpit de acest spectacol, el cântă natura: «In lucrurile cele micĭ, ea ne pare maĭ mare, şi tot dauna aceaşĭ în vecĭ variată în uniformitatea sa; ea dă naştere şi la fearele imense, spăimântătoare, şi la aceste animalcule, căror abea le-a dat viaţa şi le-o şi răpeşte. Ele trec, dar nu sunt scutite de grijĭ şi de durere. Cât aş vrea să pot să înţeleg al lor murmur. Imĭ închipuesc că adunăreĭ ce o înconjoară, vr'o moşneagă dintr'ele, care va fi ajuns poate la o adâncă bătrineţe de douĕ ore, le vorbeşte astfel: «O îndelungată esperienţă a vieţiĭ mi-a dat mie o minte sănătoasă. Copiĭ, lumea nu stă tot'dauna în acelaşĭ equilibru, şi să ştiţĭ că va veni de sigur ziua prescrisă în care toate vor peri. Vedeţĭ voĭ globul cela rotund, care umple pământul de calda sa lumină şi cu razele-i de aur colorează arboriĭ? El nu stă fix în ceruri, nici nu păstrează totdauna acelaşĭ loc. Imĭ aduc amiute că'n timpul când eram în prima mea juneţe, el nu se afla ca acum tocmaĭ nu pe cer, Nimic nu'ĭ sigur în lume, copiĭ, nimic nu-ĭ statornic. Scurtă e viaţa această care vi se pare lungă, vouĕ; am perdut odrasla mea iubită; am perdut pe amiciĭ meĭ ceĭ scumpĭ, am perdut tot ce-mĭ făcea viaţa plăcută. Bătrâneţea tristă, supărăcioasă, îm face pasul maĭ greoĭ, mĕ vesteşte că se apropie de mine moartea cea nesuferită, şi c'a sosit pentru mine timpul odihneĭ celeĭ veciniice».

FRANÇOIS COPPÉE

DOUĂ DURERĬ

Dramă într'un act în versurĭ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un cabinet de lucru forte bogat şi artistic. — Cărţĭ, hârtiĭ respândite pe mobile şi pe covor. — Pretutindeneca o desordine confuză de cărţĭ, de acte, de statuĭ şi de obiecte de artă.—Se face noapte. O lampă arde pe o masă.

SCENA I

Berta, Dominic

La ridicarea cortineĭ, Berta, în costum de călatorie, în doliu, şcade pe un divan.—La picioarele eĭ o geantă. Dominic, vechiŭ servitor cu infăţişare ţărănească, stă în picioare înaintea eĭ, şi-ĭ vorbeşte cu o familiaritate respectuoasă.

Dominic

Singur l'am vĕzut, stăpână, cum viaţa 'l delăsa;
Singur, dupe treĭ lungĭ zile, plâng aci în urma sa;
Şi fiind că de la mine, vreţĭ a şti cu de-amănuntul,
Cum pĭeri fiinţa scumpă, părăsind îngrab' pământul,
Ve voiu spune, Domnişoară.—Vĕ rog dar să m'ascultaţĭ.
Ştiţĭ prea bine: publicase cartea sa... nu vĕ miraţĭ...

Cea din urmă, cea maĭ bună; toată lumea azĭ o ştie.
Căcĭ avu o strălucire şi o faim'aşa de vie,
Că sunt sigur că la ţară aţĭ citit'o, negreşit!
A! Mĕ credeţĭ, nicĭ o dată un surîs n'a licărit
(Arătând jurnalele pe masă)
Pe-a luĭ buze, din 'naintea astuĭ teanc strălucitor.
Le privia zicênd continuŭ: „Tot e 'n lume trecător"
Câte-odată îndoinţa îl maĭ părăsia, or cum,
Şi şezênd pe-acelaşĭ scaun, unde *voĭ* şedeţĭ acum,
Privia flacărea din sobă, ca o tristă presimţire,
Şi cercând ca să adoarmă, sta lung timp în amorţire.
Intr'o zi îmĭ zise: — Suferĭ?!... Pare că te vĕd plângând
Dominic? — Imĭ strânse mâna şi îmĭ zise-abia 'ngânênd.
— Scump bĕtrên, reiaţĭ curagiul... mâine poţĭ să plângĭ maĭ bine...
A! — Pĭeri 'n aceiaşĭ noapte din a corpuluĭ ruine!
Astă-zĭ este mort!... Şi iată dureroasa-mĭ povestire.
El trecu doĭ anĭ aproape într'această lângezire.
Medicĭĭ venind să'l vază, câod 'şi-aŭ dat a lor părere;
Aŭ zis: „Moartea luĭ provine dintr'a inimeĭ durere."
Eŭ am zis, că-ĭ nedreptate ca din primul sĕu avênt,
Omul să 'şĭ incline fruntea, pentru-a merge în morment!
Iată totul Domnişoară!

Berta

Moartea fost'a creştinească?

Dominic

La Paris, aste obiceiurĭ, rarĭ să le îndepliniască.
Aci toţĭ au multe-afacerĭ, spre-a gândi la Dumnezeu.
Când vĕzuĭ pe fruntea-ĭ scumpă moartea ce rînjia mereŭ,
'I-am vorbit: Stăpâne, cată dupe creştineasca lege,
Să v'aduc un prèot; ênsă el păru că nu 'nţelege.

Berta

Bine! — Vvezĭ de nu'mĭ ascunde: toţĭ aceĭ cari veneaŭ,
Ca să'l vază 'n suferinţă, cari poate îl iubeu,
Iĭ vorbeau de fericire, de o viaţă maĭ uşoară,
Iĭ erau numaĭ prietenĭ?.,.

Dominic

Da, prietenĭ Domnişoară!

Berta

Cred. — Dar în necunoştinţă sper că nu mĕ veĭ lăsa;
Spune-mĭ totul: altă dată am fost fidanţata sa,
Şi fiind aproape rude, trebuia să fim odată
Soţĭ.— Dar când ambiţiosul mĕ lăsă încatenată,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ca să vie 'ntr'acest haos pentru glorĭ şi averĭ;
Eŭ eram într'al luĭ cuget un tezaur de plăcerĭ.
Mie, care multă vreme am trecut în aşteptare,
'Mi-a scris totul ce făcuse... tot... întreaga-ĭ cugetare.
Suvenirea-mĭ arzătoare mereu inima-ĭ săpa,
Ş'astăzĭ D-ta ştiĭ singur gândul cel preocupa.
Bănuesc.... vre o femee, sau că trebuia să fie
Dupe-atâta suferinţă, vr'un abces de nebunie,
Ca să nu se maĭ gândească la scăparea ce căta,
Ast poet creştin... şi sigur în credinţa ce purta;
Ş'apoĭ sĕ mĕ dea uităreĭ ca pe o sdrenţă lepădată,
Gentilomul de neam mare şi cu fruntea nepătată.
O! Dar nu... nu pot a crede!... Poate vre o pasiune
Nebunatică fu cauza... vre-o femee... aĭde... spune!...

Dominic

Respectatam tot d'auna al stăpânuluĭ secret.

Berta (aparte)

Ăst bĕtrên are dreptate!... Sufer!... Faptu-mĭ indiscret
Mĕ 'njoseşte! — Dar imĭ pare că sunt ĕncă tot geloasă,
Când el doarme, fără viaţă, într'o groapă 'ntunecoasă.
Seacă 'mĭ fuse liniştirea, când crezuĭ că m'a iubit;
Zece anĭ de rugăciune la nimic n'aŭ folosit.
(tare)
Află dar, acuma scopul pentru care sunt venită.
Vĭaţa luĭ într'aste locurĭ imĭ fusese tăinuită;
Şi eu singură, departe, suferiam în aşteptare,
Când imĭ scrise astă vorbă, plină de fiorĭ: „Ertare!"
O paloare mĕ cuprinse, când adresa am citit,
Şi deja eram pe cale, pentru a merge negreşit
La Paris, să aflu totul... sĕ-ĭ vorbesc... să 'l vĕd în fine,
Când biletul luĭ în negru, înecându-mĕ 'n suspine
Din zadarnica speranţa ne-aruncă 'n eternă jale.
Dar alerg cu toate acestea, ca 'n locaşurile sale,
Pe un pat scăldat în lacrămĭ, rece şi nesimţitor,
Să depun a mea ĭertare şi să 'ngrop al meu amor!...
Am venit târziu, vĕd bine. — De şi cad de oboseală
Mâine vom vedea 'mpreună locuinţa luĭ fatală!
Dute-acum de te-odihneşte... lasă pĭeptul meu sdrobit,
Să-se roage inc'o dată pentru-acela ce-a iubit.
Voiu să 'ndrept a mea gândire, noaptea 'ntreagă, către dansul;
Mâĭne la mormênt vom merge, şi voiu şti să 'mĭ innec plânsul.
(Dominic se 'nclină şi ese)

(Va urma) *T. M. Stoenescu*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NOTA

Ni se pare că, dacă scrim ceva, 'l scrim tot dauna în mod foarte clar, aşa ca să priceapă orĭ cine.

Articolul nostru „Noutăţĭ din Paris„ ne-a arĕtat ĕncă o dată că nu toţĭ pot pricepe.

D. Manolescu studiază la Paris tragedia, iată faptul. Noĭ am zis că a încântat mult vocea D-sale, precum şi gesturile d-sale.

Oare nu eram liber de a adăoga şi opiniunea noastră?

Opiniunea noastră asupra d-luĭ Manolescu nu ne aparţine numaĭ noŭĕ.

Am spus cum s'a înşelat d. Damé despre d-na Romanescu. Dreptatea cere să spunem că înaintea apariţiuneĭ „Literatoruluĭ," d. Damé a arĕtat cât d. Manolescu este slab în dramă.

D-nul Manolescu nu ne-a probat că e bun (şi bun de tot), decât în comediĭ *bouffe* şi *grimme*. D-sea studiază tragedia?—*Slobod.*

Să fie *bun*, şi D-sa să fie sigur că vom fi ceĭ d'ântêiĭ încântaţĭ, şi vom zice că mult a câştigat la Paris, — dar să fie.

Căcĭ ne întrebăm dacă lecţiile celuĭ maĭ minunat comedian, Delaunay, vor fi în stare să-ĭ schimbe defectele sale.

Iĭ vor putea oare pune căldură în inimă?

Îşĭ poate oare cine-va imagina pe puternicul orator Daniel Rochat sub trăsurile d-luĭ Manolescu? Hernani e plin de patimĭ? Oare jocul d-luĭ Manolescu este destul de perfect încât d-sea să ne poată înfăţişa această magnifică creaţiune a luĭ Victor Hugo?

D-l Manolescu are un mijloc foarte bun de a face din noĭ enthusiaştiĭ d-sale. Accest mijloc este să ne dea o desminţire jucând aceste rolurĭ, şi pe cât 'l atacăm, pe atât 'l vom susţine. Dar pênĕ atuncĭ, să ne permită a perservera în a crede că însă-şĭ comedia serioasă de la theatrul frances nu e pentru D-luĭ.

Sper că am arĕtat că nu voĭ lăsa nicĭ o dată să fie influinţată critica mea. — A bon entendeur, salut.

B. Florescu.

Poşta Redacţuniĭ—Nuvela „Lache Buturugă" este priimită, dar publicaţiunea eĭ se va întârzia, din causa grămădiriĭ materielor.

Typographia Theordor Michaiescu, straţa Theatruluĭ No. 8

BCU Cluj / Central University Library Cluj